

TURBULY LILLA

PAPA A MENYÉTFEJŰ SÁRKÁNYOK FÖLDJÉRE KÖLTÖZÖTT

A Kartonpapa Székesfehérváron

A Vörösmarty Színház repertoárján jelenleg három kortárs magyar dráma szerepel: *A Herner Ferike faterja*, a *Szutyok* és a *Kartonpapa*. Sőt, negyediknek ide vehetjük még Pass Andrea *Bebújását* is, ami a FÜGE Produkcióval való együttműködésnek köszönhetően látható időnként Székesfehérváron. Ma egy vidéki színháznál ez még akkor is jó arány, ha kevesebb nézőhöz eljutó kamaratermi előadás valamennyi, és a korábbi bemutatók csak nagy ritkán vannak műsoron.

A *Kartonpapa* a színház felkérésére született, és abból a szempontból „klasszikus” dráma, hogy Tasnádi István nem a mostanában gyakran alkalmazott, improvizációkra, a társulat közös munkájára építő munkamódszert követte, hanem „magányos drámaíróként” írta meg a darabot, és a társulat e kész művel kezdett el dolgozni. A történet egy abszurd alapötletre épül: felesége nem fogadja el a családfeje halálát, helyette egy kartonpapírból kivágott alakot hurcol magával mindenhová, akit élő emberként kezel. Hogy a gyász akár módosult tudatállapottal is járhat, korántsem abszurd felvetés. Gondoljunk csak Kokoschkára, aki szakításuk után az Alma Mahlerről formázott bábút hordta magával színházba, társasági eseményekre. És a társadalom által már jobban tolerált formában voltaképpen mindenki így tesz, aki veszteségét egy fénykép vagy az elhunyt emlékeztető tárgy magával hurcolásával próbálja enyhíteni.

Ezt az alapötletet a szerző egy realista családi helyzetből kiindulva kezdi kibontani: az özvegy és fia látogatóba megy a bátyjához és annak családjához. A családon belüli erőviszo-

nyok, konfliktusok és elhallgatások feltérképezése után azonban a perspektíva kitágul, és a Kartonpapa szimbólummá, valamiféle felettes énné, megmondóemberré vagy istenné válik, aki nélkül beáll a nagy családi anarchia. Senki sem tud úgy élni a hirtelen szabadsággal, hogy a többieket meg ne nyomorítsa, így inkább visszakívánják a közös nyomorítót.

Hargitai Iván rendezése is a realitásból, egy vendégfogadásra készülő család apró-cseprő teendőiből indít, de néhány részlet már az előadás elején jelzi, hogy valami nem stimmel. Vonzó, színes színpadkép fogad bennünket. A lakás helyiségeit átlátszó falú kabinok jelzik, mi is egy fogással, lógó kabátokkal berendezett előszobán keresztül lépünk be a nézőtérre, mintha vendégségbe érkeznénk. A kabinoknak van némi Barbie-szoba jellege, bennük, mint egy kirakatban, közhelyes szerepeket mutatnak meg a színészek: anya főz, a kamaszlány mobilozik és duzzog, az apa vasalt inget keres. Néhány vezérszó még a kabinok falára is kikerül, a Zelk Zoltán-féle „Apa mosdik, anya főz, együtt lenni jó”-filing modernizált változatát látjuk. Kárpáti Enikő jelmezei jól illenek ebbe a világba, és pontosan jellemzik a karaktereket. (A gyászhoz való felemás viszonyra utal például az özvegy gyászt tagadó pöttyös blúza, világos szoknyája, és bátyjának fekete, de azért fehérrel szegélyezett inge.)

A furcsa az, hogy a hátsó fal jelentős részét betöltő ablakon egy – a táblafeliratokból kitűnően – külföldi utcarészletre látni, holott a szöveg szerint itthon vagyunk, ahonnan egy bécsi, kiállításnézős kirándulás, amellyel az apa kecsegteti rajztaná-

Fotó: Kiss László

feleségét, nagy kalandnak tűnik. A vendégcsalád megérkezése a magukkal vonzolt, nehézkesen mozgatható-ültethető, arc nélküli kartonfigurával behozza az abszurditást az előadásba, ami aztán még egy ideig ötvöződik a realista párbeszédekkel, színpadi cselekvésekkel (még azt is látjuk, amikor egyik vagy másik szereplő pisilni megy az átlátszó falú fürdőszobába).

A látványablak a kezdetben csak szeparáltan, saját világukban élő családtagok közti konfliktusok és nem várt viszonyok feltárulásával párhuzamosan változik, egyre szürreálisabb lesz, a Van Gogh-módra torzuló házaktól a menyétfejű sárkányok megjelenéséig. Így jutunk el a totális talajvesztésig, a nagy családi összehorgadás után a búfelejtésképp betépett családtagok szürreális tripjéig. Itt sem panaszkodhatunk a látványra: a benettonos színvilágú babaház után ebben az alvilági, ördöggel súlyosított részben több oldalról ostromolják érzékszerveinket (a mindenhol gomolyogni kezdő füstben még a szék alá tett táskámat is megnéztem, mert mintha abból is kicsapott volna a kénkö), van sodrása a jelenetnek, az ember kiegyenesedik a székében, hogy lehetőleg ne hagyjon ki semmit. A Kozák András Stúdió viszonylag kis terében illúziókeltően működik a látványgépezet, a Tóth Ildikó által megformált özvegy látomása.

Ellenszenves, beszabályozott asszony ez az özvegy, sajnálni sem nagyon lehet, az után meg főleg nem, amikor kifejti a testvérenek, hogy fogja már keményebb kézzel a feleségét, az asszony behódolva jó. Tóth Ildikó pontosan adagolt mimikával és hangsúlyokkal éri el, hogy a karakter realitása mellett egy kis ironikus eltartást is érezzünk a játékában. A Kiss Diána Magdolna játszott frusztrált, idegesen vibráló sógornő és Egyed Attila jóindulatú, mindenkinek megfelelni vágyó, kicsit pipogya férje annyira össze nem illő páros, hogy ga-

Mi? Tasnádi István: Kartonpapa

Hol? Vörösmarty Színház, Székesfehérvár, Kozák András Stúdió

Kik? Tóth Ildikó, Egyed Attila, Kiss Diána Magdolna, Pálya Pompónia, Kovács Tamás e.h. / Díszlet: Magyarósi Éva / Jelmez: Kárpáti Enikő / Dramaturg: Perczel Enikő / Zene: Dobri Dániel / Elektronika: Sulyok Benedek / Rendező: Hargitai Iván

rantáltan robbanni fog közöttük a bomba. Pálya Pompónia mértéktartóan, gyerekeskedéstől mentesen játssza a kamaszlány érzelmi hullámzásait. Az előadás végén egy monológban ő ad hangot a feltámasztott Kartonpapának, de az már egy, a hatalmat átvenni kész fiatal hangja. Kovács Tamásnak a labilis, mindkét szülői oldalról megnyomorított, titkokat rejtő fiú megformálásával nem kis amplitúdót kell bejárnia. Tud dermesztő és sajnálatra méltó is lenni.

Tasnádi István új drámájában megvan egy hosszabb színpadi utóélet lehetősége. A *Kartonpapa* ugyanis képes egy abszurd ötletet kinyitni, és lehetőséget ad a színpadi adaptációknak, hogy a hatalomtól való függés és a szabadsághoz való viszony messzire vezető kérdéseit vizsgálják. A székesfehérvári ösbemutató él ezzel a lehetőséggel, és a nézőnek is többféle nyit utat a továbbgondolásra. Konkrét utalások nélkül is képes hozzászólni olyan, napjainkra jellemző magán- és közéleti kérdésekhez, mint a férfi–női szerepek, a családi és politikai hatalmi viszonyok. Rendezői elgondolásban, látványvilágban és színészi játékban is a darab érvényes olvasata.

PROICS LILLA

MERRE TOVÁBB

Showkeys 2018 – Marosvásárhelyi Nemzeti Színház, Tompa Miklós Társulat

Többedszerre volt szerencsém a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatát otthon látni. Nem udvariaskodásból mondom, hogy szerencse, hiszen egy ilyen showcase, mint az idej, ha nem is lehet teljesen originális, lévén a helyi közönség keveredik a vendégekkel, mégis sokkal többet mond, mint amikor egy-egy vendégjátékon láttuk a társulatot. Sok éven át Kisvárdán, ugye, de annak már befellegzett. Most azt sejtettem meg – mondani sem kell, mennyire szubjektív módon –, hogy vannak ebben a városban olyan emberek (hozzávetőleg sem tudhatom, hányan), akiknek nagyon sokat jelent ez a társulat, akiknek ők az ablak a világra, akik imádják a színészeit. Mindez annyira azért nem meglepő, hiszen egy olyan városban, ahol látóhatáron és tudomáson belül vannak a társadalom legnagyobbabb-

jai, ott rendkívül hálás tud lenni a közönség azért, hogy a színháza gondolkodásra és érzésre hívja, hiszen a színház jó esetben katartikus, átélhető, rálátható, arra készlet, hogy az ember kimerészkedjen a komfortzónájából. A színészeit szerető közönség pedig mind elkötelezettebb – egy részük talán még azt is számon tartja, milyen széles körű és/vagy szakmai sikereket arat a társulata –, ami egyre nagyobb felelősséget rak a csapatra műsorpolitikai és minőségi szempontok szerint. Kívülálló alkalmi vendégként nincs, nem is lehet pontos tudásom arról, egy ilyen nagy társulat vezetése milyen külső elvárásoknak kell hogy megfeleljen, milyen szakmai szempontokat tud érvényesíteni a program és a társulat tagjainak összehangolása közepette. És nem tudom, mennyi önállósága lehet egy színésznek (mennyi, ha az egyik színész története-